

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 04.12.20

Westernroman

(_sjanger) Roman med handling fra Det ville vesten i USA. Vanligvis formel-litteratur.

“Though basically an American creation, the western had its counterparts in the gaucho literature of Argentina and in tales of the settlement of the Australian outback. The genre reached its greatest popularity in the early and middle decades of the 20th century and declined somewhat thereafter. The western has as its setting the immense plains, rugged tablelands, and mountain ranges of the portion of the United States lying west of the Mississippi River, in particular the Great Plains and the Southwest. [...] The conflict between white pioneers and Indians forms one of the basic themes of the western. Another sprang out of the class of men known as cowboys, who were hired by ranchers to drive cattle across hundreds of miles of Western pasturelands to railheads where the animals could be shipped eastward to market. The cattle and mining industries spurred the growth of towns, and the gradual imposition of law and order that such settled communities needed was accomplished by another class of men who became staple figures in the western, the town sheriff and the U.S. marshal. [...] The West’s tenuous hold on the rule of law and its fluid social fabric necessitated the settling of individual and group conflicts by the use of violence and the exercise of physical courage [...] An early writer to capitalize on the popularity of western adventure narratives was E. Z. C. Judson, whose pseudonym was Ned Buntline; known as “the father of the dime novel,” he wrote dozens of western stories and was responsible for transforming Buffalo Bill into an archetype. Owen Wister, who first saw the West while recuperating from an illness, wrote the first western that won critical praise, *The Virginian* (1902). Classics of the genre have been written by men who actually worked as cowboys; one of the best loved of these was *Bransford in Arcadia* (1914; reprinted 1917 as *Bransford of Rainbow Range*) by Eugene Manlove Rhodes, a former cowboy and government scout. [...] By far the best known and one of the most prolific writers of westerns was Zane Grey, an Ohio dentist who became famous with the classic *Riders of the Purple Sage* (1912). In all, Grey wrote more than 80 books, many of which retained wide popularity. Another popular and prolific writer of westerns was Louis L’Amour.” (<https://www.britannica.com/art/western>; lesedato 01.09.20)

“According to a recent commentator, novels of the West constituted 10.64 percent of all works of fictions published in America in 1958, and 7.08 in 1967” (Cawelti gjengitt etter Wright 1977 s. 4-5).

“One reason the Western has played a central role in American popular culture is the fact that it takes us straight to the heart of the great American experiment – the dilemma of a nation that attempted to found a communal order based on the principle of the freedom of the individual.” (Hrezo og Parrish 2010 s. 21)

Forskeren Will Wright mener de følgende 16 funksjonene kjennetegner westernfilmsjangeren, men alle funksjonene finnes slett ikke i alle filmer (f.eks. nr. 8 og 16). Filmsjangerens funksjoner har åpenbare likheter med westernromanens funksjoner. “Funksjoner” oppfattes her slik det blir innen strukturalismen og Vladimir Propps forskning.

- “1. The hero enters a social group.
  2. The hero is unknown to the society.
  3. The hero is revealed to have an exceptional ability.
  4. The society recognizes a difference between themselves and the hero is given a special status.
  5. The society does not completely accept the hero.
  6. There is a conflict of interests between the villains and the society.
  7. The villains are stronger than the society; the society is weak.
  8. There is a strong friendship or respect between the hero and a villain.
  9. The villains threaten the society.
  10. The hero avoids involvement in the conflict.
  11. The villains endanger a friend of the hero.
  12. The hero fights the villains.
  13. The hero defeats the villains.
  14. The society is safe.
  15. The society accepts the hero.
  16. The hero loses or gives up his special status.”
- (Wright 1977 s. 48-49)

Andre relativt stereotype trekk er:

- “1. The heroes are professionals.
2. The heroes undertake a job.
3. The villains are very strong.
4. The society is ineffective, incapable of defending itself.
5. The job involves the heroes in a fight.
6. The heroes all have special abilities and a special status.
7. The heroes form a group for the job.
8. The heroes as a group share respect, affection, and loyalty.
9. The heroes as a group are independent of society.
10. The heroes fight the villains.
11. The heroes defeat the villains.

12. The heroes stay (or die) together.”
(Wright 1977 s. 113)

Westernhelten kommer ofte utenfra og bringer gjennom sin maskuline kode et samfunn ut av balanse. Han er en slags “maskulinitetens Messias” (Mullen 2013 s. 385). Helten representerer en virilitet som er i ferd med å miste sin betydning i samfunnet, selv om den fortsatt er verdsatt.

En forløper innen sjangeren var James Fenimore Coopers romaner om Lærstrømpe. Westernromanens popularitet i USA oppstod allerede på 1800-tallet. Mange av bøkene ble utgitt som såkalte “dime novels”, dvs. billigbøker med formelpreg i innholdet.

Amerikaneren Ned Buntline (pseudonym for Edward C. Z. Judson) skrev på 1800-tallet en lang rekke populære romaner, blant dem westernromaner. “Perhaps more than any single writer, Ned Buntline was responsible for creating a highly romanticized and somewhat misleading image of the American West as the setting for great adventure and excitement. [...] Buntline’s popular adventures were wildly successful, and he churned out dozens of melodramatic “shocking” stories over the course of only a few years. By the time he was in his late 20s, Buntline had earned the title “King of the Dime Novels” and was making an excellent living. [...] Buntline’s decision to write a dime novel starring Buffalo Bill Cody made the relatively unknown scout into a national media star. Buntline’s book *The Scout of the Plains* grossly exaggerated Cody’s western adventures, but the public loved the thrilling tale. Always the promoter, Buntline turned the novel into a play that he staged in Chicago. In 1872, Buntline convinced Cody to travel to the city and play himself in the production. Cody was a poor actor, but his participation brought in people and money. Cody broke with Buntline after a year, but the national fame he gained because of Buntline’s work eventually allowed “Buffalo Bill” to create his famous Wild West show. Buntline churned out other western dime novels, and he eventually became the nation’s top literary money earner, surpassing the income of writers like Walt Whitman and Mark Twain. Buntline prized his wealth, but he remained scornful of his own work. “I found that to make a living I must write ‘trash’ for the masses, for he who endeavors to write for the critical few, and do his genius justice, will go hungry if he has no other means of support.” Buntline died at his home in Stamford, New York, in 1886. He was 63 years old and had written more than 400 novels and countless other short stories and articles.” (<http://www.history.com/this-day-in-history/ned-buntline-born>; lesedato 20.06.17)

“Gustave Aimard, pseudonym of Olivier Gloux (born Sept. 13, 1818, Paris, France – died June 20, 1883, Paris), French popular novelist who wrote adventure stories about life on the American frontier and in Mexico. He was the main 19th-century French practitioner of the western novel.” (<https://global.britannica.com/biography/Gustave-Aimard>; lesedato 05.04.17)

Amerikaneren Louis L'Amour skrev ca. 100 bøker, mange av dem innen westernsjangeren. "From his first novel, L'Amour has connected with readers primarily through his storytelling talent and his recognition of the continuing power of the West and the frontier in our imagination. "I think every American has a bit of the frontier in him, a feeling for it," he says. L'Amour tells his stories in a direct, fast-moving style, shorn of interior monologues and elaborate descriptive passages. Though his villains commonly come to a violent end, he shuns vivid depictions of violence [...] L'Amour heroes are often in a fix when we meet them, and their troubles worsen fast. [...] "If you write about a bygone period east of the Mississippi River, it's a historical novel," he once grumbled. "If it's west of the Mississippi it's a Western, a different category" – different and disparaged, he might have added." (Donald Dale Jackson i <http://www.louislamour.com/about/louis/smithsonian.htm>; lesedato 01.09.20)

Louis L'Amours bøker er "formula westerns that were highly popular because of their well-researched portrayals of frontier life. [...] his novel *Hondo* (1953) became a successful motion picture starring John Wayne (1954) [...] His books sold 200 million copies in 20 languages, and at least 30 of his books formed the basis of films, including *Kilkenny* (1954), *Guns of the Timberland* (1955), *The Burning Hills* (1956), and *How the West Was Won* (1963)." (<https://www.britannica.com/biography/Louis-LAmour>; lesedato 12.09.20)

"There have been remarkably few serious efforts to analyze and interpret the Western myth. It is as though its mass appeal has made it unworthy of dignified scholarly research. From time to time essays have appeared that offer capsule explanations, which generally falls into two categories: the Western as satisfaction of social needs or the Western as satisfaction of psychological needs. Preeminent in the first category is André Bazin, the French critic, who argues that "these Western myths . . . may be reduced to an essential principle: . . . the relation between law and morality" (Bazin, p. 145). Others include David Brian Davis, who believes that the Western represents the conflict of the ethic of work with the ethic of leisure, and Peter Homans, who sees in the Western a legitimation of violence in a context of Puritan control over feelings. Similarly, Robert Warshow finds the significance of the Western to lie in the fact that "it offers a serious orientation to the problem of violence" (Warshow, p. 103)." (Wright 1977 s. 6).

"In a recent study, John Cawelti argues that "the Western affirms the necessity of society" by presenting and resolving "the conflict between key American values like progress and success and the lost virtues of individual honor, heroism, and natural freedom" (Cawelti, p. 80). Finally, Jim Kitses vividly contends that the Western opposes Wilderness to Civilization: "What we are dealing with here, of course, in no less than a national world-view: . . . the isolation of a vast unexplored continent, the slow growth of social forms, the impact of an unremitting New England Puritanism obsessed with the cosmic struggle of good and evil. . . . We can speak of the genre's celebration of America, of the contrasting images of Garden

and Desert, as national myth” (Kitses, pp. 12, 14). [...] The real difficulty with this kind of explanation, however, is that it attempts to interpret a rich and varied mythical form in terms of one specific social or cultural dynamic. The myth is thereby separated from the everyday concerns and actions of most people in the society, who cannot constantly be plagued by that particular psychological strain. Yet it is precisely these everyday concerns and actions that the myth is designed to make more bearable, through the reinforcing power of what we call entertainment.” (Wright 1977 s. 6-7)

De fleste westernromaner viser en overtydelig kontrast mellom den gode helten (en sheriff eller cowboy) og den destruktive, hensynsløse skurken (en revolvermann eller cowboy). Skurken eller skurkenes vold og herjinger må stoppes av helten, som representerer loven og rettferdigheten i et ellers lovløst land eller en lovløs by. Skurken er i ferd med å ødelegge de gode, humane verdier, og må derfor stoppes.

Helten kan ha preg av å være asosial og en outsider, hjemløs og venneløs (og kan dermed ligne på skurken), men han er alltid i det godes tjeneste: Han forsvarer sivilisasjonen, rettferdighet, samfunnsorden. Helten seirer imidlertid gjennom bruk av vold, og slutten av en westernroman er gjerne et forrykende oppgjør der helten tar i bruk de samme drepende midlene som skurken/skurkene. Drapsmenn blir framstilt som helter (eller anti-helter) fordi de kjemper for å bevare sin egen frihet og unndrar seg autoriteter.

Westernromanen viser altså at det finnes god og rettferdig vold som kan brukes mot ond og urettferdig vold. Helten er villig til å ofre livet, han ser døden i øynene uten å blunke. Samtidig som han kan virke hard og upåvirkelig, aner vi ofte eller ser i glimt eller detaljer at han har et hjerte av gull. Helten er en slags ridder, og som en ridder er han uatskillelig forbundet med sin hest og sitt våpen.

Volden fungerer som en “fornyende kraft” (Mullen 2013 s. 320). Etter at skurkene, og kanskje helten, er døde, kan livet fortsette i et rolig, harmonisk løp. Denne “amerikanske myten” blir studert av Richard Slotkin i *Regeneration Through Violence: the Mythology of the American Frontier, 1600-1860* (1973). Den britiske forfatteren D. H. Lawrence beskrev det han kalte den amerikanske sjel slik: “The essential American soul is hard, isolate, stoic, and a killer. It has never yet melted.” (sitert fra Mullen 2013 s. 340-341) Man blir en mann gjennom en serie “innviende” voldsepisoder.

Mange av romanene rommer et sosialdarwinistisk grunnsyn: I samfunnet er det som i naturen at bare de kraftigste, raskeste og dyktigste overlever. Det sterke og brutale blir framstilt som naturlig og skildres med begeistring når det er helten som viser styrken. Kritikerens David Denby har kalt det “our tradition of macho-paranoid literature” (sitert fra Mullen 2013 s. 224).

“Significantly, in the Western, the image of society is usually that of women and older men. When there are young men who belong to society, they are likely to be small in stature, from the east, or blatant cowards. The heroine, being, it seems, naturally weak and dependent, must rely on the strong man who, by being strong, proves himself worthy of her trust and dependence. In this way women, the bearers of love and morality, are separated conceptually from men, particularly young men, by the strong/weak opposition. To some degree the same is true for older men, the bearers of law, business, and dignity. This conceptual difference between independence and dependence, which in the Western characterizes the difference between men and women, youth and old age, also exists in contemporary social attitudes towards these same groups; in both cases, the difference is felt to be between weakness and strength. Thus, the Western mirrors a distinction that is part of the daily experience of most Americans.” (Wright 1977 s. 139)

“The dilemma of modern liberal-democratic theory is now apparent: it must continue to use the assumptions of possessive individualism, at a time when the structure of the market society no longer provides the necessary conditions for deducing a valid theory of political obligation from those assumptions. Liberal theory must continue to use the assumptions of possessive individualism because they are factually accurate for our possessive market societies. [skriver MacPherson]. The professional Western, as a carrier of the new ideology, must respond to the conceptual need for an autonomous individual in the context of “a system that requires, both in production and consumption, that individuality be suppressed” (Galbraith, p. 329). Wright hevder at det er “three basic oppositions of the Western: good/bad, strong/weak, and inside society/outside society. In the classical plot, these three oppositions essentially define the autonomous, market individual – the good, strong hero who is outside and independent of society.” (Wright 1977 s. 182)

“[T]he professional plot – in the context of a corporate economy – argues that companionship and respect are to be achieved only by becoming a skilled technician, who joins an elite group of professionals, accepts any job that is offered, and has loyalty only to the integrity of the team, not to any competing social or community values. Thus the Western has presented a series of models of relevant social action in the context of economic institutions.” (Wright 1977 s. 187)

“[T]he land is the hero’s source of strength, both physical and moral; he is an independent and autonomous individual *because* he is part of the land. The strength that makes him unique and necessary to society and the beauty that makes him desirable to the girl are human counterparts to the strength and beauty of the wilderness. Moreover, the weakness of society and the villainy of the villains stem from their ignorance of the wilderness and their identification with the trappings of civilization. Thus, the man who accepts the wilderness, believes in it, and communes with it is stronger than civilization and capable of making it into something worthwhile.” (Wright 1977 s. 189)

Den amerikanske forfatteren Bret Harte “helped lay the foundations for the “Western.” His tales swarm with the stock characters and situations of this perhaps most popular genre of all times: pretty and virtuous New England schoolmistresses, stagecoach drivers, gamblers, prostitutes, lawmen and badmen, holdups, barroom fights, and romances. Out of these ingredients Harte helped invent a story formula that countless other writers were to build on, not least Owen Wister.” (Ro 1997 s. 93)

Eksempler på westernromaner:

Owen Wister: *The Virginian* (1902) – en av de første westernromanene

Zane Grey: *Riders of the Purple Sage* (1912)

Nelson Nye: *Gunsmoke* (1938)

Walter van Tilburg Clark: *The Ox-Bow Incident* (1940)

Jack Warner Schaefer: *Shane* (1949)

Larry McMurtry: *Horseman, Pass By* (1961)

Charles Portis: *True Grit* (1968)

Cormac McCarthy: *Blood Meridian: Or the Evening Redness in the West* (1985)

Den irsk-skotske forfatteren Thomas Mayne Reid “served in the US army during the Mexican war (1847), where he was severely wounded. Returning to Britain in 1849, he settled down to a literary life in London. His vigorous style and hairbreadth escapes delighted his readers. Among his books, many of which were popular in translation in Poland and Russia, were *The Rifle Rangers* (1850), *Scalp Hunters* (1851), *Boy Hunters* (1853), *War Trail* (1851), *Boy Tar* (1859), and *Headless Horseman* (1866).” (https://archive.org/details/Captain_Mayne_Reid_The_Scalp_Hunters; lesedato 30.06.15)

Den amerikanske forfatteren John Williams’ *Butcher’s Crossing* (1960) handler om “the adventures of four men on the trail of buffalo in the early 1870s in Kansas and Colorado. *Butcher’s Crossing* itself is the most rudimentary of towns [...] Into this almost literally one-horse town comes a young man, Will Andrews, who has left Harvard, drawn to the west in order to find “his unalterable self” (the phrase comes at the end of the book, when what has happened to him gives it a certain degree of irony). Weary of Boston, he has come to seek something in nature [...] Still, all the familiar elements remain: the rough-hewn men, the choice in the bar of either beer or gut-rot whiskey, and the hooker with the heart of gold. Will Andrews sets himself up with a man called Miller, an expert on the ways of the wild. Miller is a

frontiersman who has seen evidence of one of the last great herds of buffalo, over the mountains by the Colorado River in a part of the world where no man has set foot. Several thousand skins, at three or four dollars a hide, could make the men who find them and bring them back wealthy. Andrews hands over his money to finance the expedition, and we're off, along with Charley Hoge – one-handed since a previous rather hairy expedition, and dependent on his tattered Bible and steady supply of corn whiskey – and Fred Schneider, who will be doing most of the skinning, with a brief to teach the neophyte Andrews on the job. [...] And in its pitiless depiction of men reduced to the most basic and extreme of situations – thirst, cold, heat, exhaustion, isolation, not to mention the undesirability of each other's company – this book very nicely fits into the contemporary vogue for survival-manual entertainment [...] "You can't deal with this country as long as you're in it; it's too big, and empty," we read towards the end; but the country that is really being talked about, we come dimly to appreciate, is the one we're all in." (Nicholas Lezard i <http://www.theguardian.com/books/2014/jan/07/butchers-crossing-john-williams-review>; lesedato 17.03.15).

Den amerikanske forfatteren Elmore Leonard "wrote nine westerns between 1953 and 1998. Four were published in the 1950s (*The Bounty Hunters*, *The Law at Randado*, *Escape from Five Shadows* and *Last Stand at Saber River*), [...] and one in the late Nineties (*Cuba Libre*). Technically, *Cuba Libre* is a historical novel, but Elmore describes it as a "tropical western"." (<http://www.elmoreleonard.com/>; lesedato 30.01.15)

Den amerikanske forfatteren Larry McMurtry vant en Pulitzer-pris for sin roman *Lonesome Dove* (1985). "In *Lonesome Dove*, McMurtry offers up a lively account of cowboy life that blends leather-booted realism with big-sky romanticism. [...] McMurtry's gritty portrait of the frontier mentality as experienced by a diverse cast of characters. Each must confront the implacable contingency of frontier life, as described by Gus after one of the outfit's members has died: "It's hard to calculate the odds in this kind of a situation... We may not have another bad injury the whole way. On the other hand, half of us may get wiped out" [...] McMurtry explores the frontier's psychological impact not just on the white men that form Hat Creek's core, but also on women of varying backgrounds and men of color. [...] the race and gender politics are retrograde in all the ways one expects of a novel set in the 1870s, but it is clear that McMurtry strives in his own way for an authentic and nuanced examination of the ethical and practical problems that pervade frontier life. Physical and emotional hardships dominate, with the steady march to death punctuated by fleeting moments of intense pleasure and fuzzy scraps of meaning. Central to *Lonesome Dove* is the tenuous nature of relationships between men and other men, as well as between men and women. Most of the main characters come to symbolize a critical element of human experience, such as duty, endurance, beauty, nihilism, pleasure, disillusionment, or grace. [...] Gus, for his part, ultimately proves sensitive to the damage men of his ilk have done and are doing to the American landscape: "Look there at Montana... It's fine and fresh, and

now we've come and it'll soon be ruined" [...] Perhaps the best way to understand *Lonesome Dove* is as a sprawling, multi-thousand-mile enactment of the sunk cost fallacy. Over and over, misplaced honor embedded in foolhardy endeavors wins out over pragmatic decision-making, thereby blocking the path to tranquility and contentment." (<http://www.words-and-dirt.com/words/review-larry-mcmurtrys-lonesome-dove/>; lesedato 24.09.20)

Amerikaneren Cormac McCarthys *Blood Meridian* (1985) handler om en gruppe mordere som spesialiserte seg på å massakrere indianere. Boka "follows a fictitious 14-year-old called only "the kid" – born in 1833, exactly 100 years before the author – as he drifts through the Southwest. He soon joins an outlaw band of Indian hunters who have been hired by a Mexican governor to return Apache scalps at \$100 apiece. These misfits – including an ex-priest, a man with initials tattooed on his forehead and a mysterious, erudite judge named Holden – have a taste for blood and death that Mr. McCarthy seems to revel in. [...] The kid and the judge are our own dead fathers, whom Mr. McCarthy resurrects for us to witness. He distances us not only from the historical past, not only from our cowboy-and-Indian images of it, but also from revisionist theories that make white men the villains and Indians the victims. All men are unremittingly bloodthirsty here, poised at a peak of violence, the "meridian" from which their civilization will quickly fall. War is a civilized ritual beyond morality for the judge, but not for Mr. McCarthy, who positions his readers to evaluate the characters' moral and philosophical stances." (Caryn James i <http://www.nytimes.com/1985/04/28/books/mccarthy-meridian.html>; lesedato 18.01.18)

Den franske forfatteren Pierre Pelot skrev westernromaner.

"Det litterære Storbritannia er rystet og sjokkert over at kortlisten til årets Man Bookerpris for første gang i historien inneholder en western, *The Sister Brothers* av Patrick deWitt. Boken handler om brødrene Eli og Charlies opplevelser under gullrushet i Amerika, i 1851, og gir "frysninger", mener juryen. Men juryleder Dame Stella Rimington sier at boken ikke handler om cowboyer og indianere: "Det er ikke den typen western", fnyser hun." (*Morgenbladet* 9.–15. september 2011 s. 37)

Morgan Kane-bøkene

En norsk forfatter av westernromaner er Kjell Hallbing, med bøker utgitt under psevdonymet Louis Masterson, f.eks. *Der ørnene dør* (1982). Det ble utgitt 83 bøker om Morgan Kane på norsk, og bøkene om Kane er solgt i til sammen 22 millioner eksemplarer (*Dagbladet* 7. november 2014 s. 18).

Hallbings Morgan Kane-bokserie "stoppet etter et par og åtti bøker og har i dag solgt over 8 millioner – bare i Norge. [...] Kjell Hallbings høyrepopulistiske Kane-

serie, med uttalt kvinneforakt og med åpen dyrkelse av det harde, hensynsløse mannfolk.” (litteraturprofessor Willy Dahl i *Bokvennen* nr. 4 i 1994 s. 30 og 34)

“Med mellom ti og tyve millioner solgte eksemplarer, er Morgan Kane-bøkene blant de mest leste i Norge noensinne. Kjell Hallbings antihelt tiltrakk seg nordmenn som ingen annen hadde gjort det før ham. Norske lesere er altså meget godt kjent med Morgan Kane. Når Aller Forlag nå utgir serien om Morgan Kane på nytt, er det for å holde i hevd et forfatterskap som rager meget høyt i norsk kulturhistorie – antakelig er det neppe noen overdrivelse å si at Kjell Hallbing har hatt større innflytelse på norske lesere etter krigen enn de aller fleste andre forfattere. Målet har vært å gjøre Hallbings tekster så gode å lese for moderne lesere som mulig – for øvrig helt i tråd med Kjell Hallbings egen holdning, som var å skrive for å glede sitt publikum.” (Kjell Jørgen Holbye i <http://morgankane.no/>; lesedato 15.09.11)

Morgan Kane “har overlevd utallige revolversvingere, forræderske kvinner og naturkatastrofer, i til sammen 82 gule westernbøker [...] Kroppen hans rammes av kuler, tortur og forråtnelse innenfra, uten at det går ut over vitalitet og virilitet. Kvinner og menn han møter kan ha klassiske skjønnhetstrekk, men er gjennomgående forræderske under overflaten. Detaljert beskrevne menneskekropper er i det ene øyeblikket hele og velformede, i det neste lemlestedede og forvridde. Selv moder jord er forrædersk og klar til å fange Kane i et ras eller et kuldegrep.” (Marianne Bergsmark i *Aftenposten* 30. mars 1996 s. 33)

“Da salget av Morgan Kane-bøker i 1971 passerte en million eksemplarer og det ble røpet at forfatteren var norsk, ble medienes interesse vekket. [...] [Willy] Dahl var svært kritisk, og overskriften på vurderingen var “Morgan Kane – en Wild West fascist”. Han skrev bl.a: “Kjell Hallbing ... har med denne bokserien prøvd å lage en skikkelse og et miljø som er realistisk. [...] når Hallbing skal beskrive følelser, går han gjerne til ytterlighetene, det hele virker affektert og påtatt ...” Men Dahl var ikke utelukkende negativ. Han skrev også: “På den annen side kan sproget være kjapt, lett og levende. Særlig gjelder dette når Hallbing beskriver naturmiljøer ... Her avslører forfatteren en ikke liten kjennskap til dyreliv og natur ... Ellers består bøkene av dramatiske scener av ulike slag, tildels meget levende og farverikt fortalt. Hallbing har en livlig fantasi ... Generelt kan man si om Morgan Kane-bøkene at de er spekket med dramatiske scener, livfullt skildret, meget mer realistisk ... enn det som er vanlig i en western.” (Finn Arnesen i <http://morgankane.no/>; lesedato 15.09.11)

“Morgan Kane – en Wild West-fascist [...] Morgan Kane er helt. Men han er samtidig en feiging, en alkoholiker, med markert nevrotiske anlegg og ute av stand egentlig til å holde orden på seg selv. [...] han er raskere, smartere, tøffere enn de andre. [...] mellom oppdragene, opplever han den store tomheten, livet som det er: Ensomt, meningsløst, latterlig. Det er voldsutøvelsen som i noen berusende døgn gjør livet levelig – nettopp fordi han under slike forhold kan bli engasjert, føle

angst, lykke, opphisselse – virkeliggjøre seg selv. Han søker angsten for å finne ut hvem han er, for å få bekreftet hvem han er. Som når han utfordrer to voldsmenn til revolverduell. Det er ikke noe krav om lov eller rettferdighet som driver ham. “Det var en styrke langt hinsides ham selv som tvang ropene ut av ham. Det var en rå, meningsløs demonstrasjon av en mann og hans psyke.” [...] Kane er en fascist av reneste vann. Ofte direkte sadistisk, men denne siden av ham dveles det lite ved. Til gjengjeld prøver Hallbing igjen og igjen å forklare hvorfor Kane er blitt en voldsutøver som bare kan realisere seg selv ved stadig å bevise sin makt over andre. [...] den intense, bitre menneskeforakten som driver ham til å hate og utfordre alle som prøver å komme i kontakt med ham.” (Tor Edvin Dahl i *Aftenposten* 26. juli 1971)

“I *Arbeiderbladet* var Willy Dahl svært opptatt av Kane, analyserte ham først i en egen artikkel og begynte å anmelde bøkene når de kom ut. Han skrev: “... det er ikke Kanes holdninger som er det mest interessante, men bøkene. Ingen forfatter har noen gang skrevet om noe annet enn sin egen tid, om han aldri så mye legger historisk staffasje rundt. Hallbings “upolitiske” kilder skildrer western-miljøet som om ondt og godt i det er et spørsmål om enkeltmenneskers moralske egenskaper. Dette er i virkeligheten en politisk fordreining av faktum: At det var den kapitalistiske ekspansjon, kampen om ressursene, som førte til volden, undertrykkelsen, utbyttingen. Ingen historiske kilder er “upolitiske”. Og en amerikansk statspolitimann var – og er – ikke representant for et abstrakt rettferdsprinsipp. Han var – og er – et redskap for den kapitalistiske stats undertrykkelsespolitikk. Så enkelt er det”. [...] Men i rettferdighetens navn må det innrømmes at de Morgan Kane-bøkene som ble utgitt i denne perioden var de mest brutale og råbarkedede i serien. Romanene om *The Wild Bunch* var knallharde. Kanskje ble Kjell Hallbing påvirket av kritikken, for fortsettelsen med historiene fra Alaska ble – selv om handlingen var tøff nok – litt mildere i formen. I sin anmeldelse av *Yukons onde ånd* skrev Willy Dahl under tittelen “Morgan Kane på kalde og bedre veier” i *Arbeiderbladet*: “Kom så og si at kritikk ikke nytter. Kjell Hallbing har det siste året fått høre fra mange kanter at det er betenkelige trekk ved Morgan Kane-bøkene – som f.eks. dvelingen ved seksuelle abnormiteter, et reaksjonært kvinnesyn osv. Og hva skjer så? Jo, de siste Kane-bøkene dempes ned på disse punktene ... “Yukons onde ånd” kan formelig kalles renslig og realistisk i forhold til tidligere utskeielser.” ” (Finn Arnesen i <http://morgankane.no/>; lesedato 15.09.11)

Kjell Hallbing sa i et intervju: “Jeg har studert ganske nøye det unge Amerikas ekspansjon mot vest – og dets “lovhelter”. Serien var forøvrig ment å skulle være et slags opprør mot den historieforfalskende westerntradisjonen. [...] Kanskje er det et snev av Morgan Kane i de aller fleste nordmenn, utpregede individualister som vi er? Realismen i mine bøker har nok også fascinert mange. Westernhelter som har seksualdrift, plages av sure oppstøt, er redd for å dø og sliter med dårlig samvittighet, er ganske sjeldne.” (i *Aftenposten* 1. september 1984 s. 40) Hallbing

kalte en gang Morgan Kane for en “asosial, psykopatisk og kynisk drapsmann” (sitert fra *Dagbladet* 28. november 2009 s. 68).

“Tidlig på sommeren 1974 dro Hallbing og jeg for annet år på rad på en fireukers rundreise i vesten. Vi startet på WWA-kongress i Texas, men hovedmålet var Little Big Horn. Hallbing visste at hans neste bok etter *Den siste cheyenne* skulle handle om slaget mellom 7. kavaleri og indianerne, med unge Kane som militærspesider. Han hadde studert en lang rekke bøker og historiske kilder før turen tok til, og nå fikk vi snakket med en kurator på museet ved slagstedet, og en etterkommer av en kriger fra slaget viste oss rundt i området og fortalte indianernes syn på det som de hvite alltid hadde kalt “massakren” av general Custer og hans menn. Resultatet ble *Der ørnene dør* – den største boken både i omfang og innhold i Morgan Kane-serien, og den romanen som for godt ga Hallbing litterær anerkjennelse. Willy Dahl skrev i sin bok “Morgan Kane fra Norge” (Eide 1976): “... Høyest av disse romanene rager *Der ørnene dør*. [...] Men det er altså den siste halvdelen av romanen som virkelig teller ... selve storyen ... tilhører historien, – og på det grunnlaget har Hallbing her klart å skrive en roman av internasjonalt format, med alle hans beste egenskaper demonstrert: den filmatiske raskheten, evnen til å konkretisere, den fantasifulle utnyttningen av eksakt historisk viten. Her i Norge har denne romanen sannsynligvis vært like viktig for forståelsen av denne delen av USAs historie som oversettelsen av Dee Browns *Bury my heart at Wounded Knee* ... disse tre indianerromanene til Hallbing (er) sunn lesning for gutter i alle aldre, som i generasjoner er blitt indoktrinert med seierherrenes syn i “indianer”-bøker ...” “*Der ørnene dør*” kom også i innbundet utgave samtidig med pocketutgaven – og ble den første av Kjell Hallbings romaner som ble innkjøpt til bibliotekene. Et kvalitetstegn var det også at en egen utgave i 1982 ble utgitt av Den norske bokklubben.” (Finn Arnesen i <http://morgankane.no/>; lesedato 15.09.11)

Karoline Aksnes, som har skrevet avhandlingen *Morgan Kane: A Nordic Western* (2018), sa i et intervju at Morgan Kane-bøkene “blir mer og mer sosialrealistiske. De siste bøkene var mer fokusert på de negative aspektene i samfunnet og samfunnskritikk. Det er veldig unormalt i de klassiske westernbøkene fra USA. De er oftest basert på den mytiske Vesten, hvor ting ordner seg til slutt.” (*Morgenbladet* 12.–18. oktober 2018 s. 21)

Kjell Jørgen Holbye m.fl.s *Den store boka om Morgan Kane* (2014) handler om innholdet i bøkene. “Lurer du på hvor handlingen i Djevelens utvalgte utspiller seg? Hvem Morgan Kane dreper i Dragens klør? Når tegneserieheftet Uten nåde kom ut? Hvor mange kvinner Morgan Kane har ligget med? Hva som ligger bak handlingen i Duell i Tombstone? Kjell Hallbings og Louis Mastersons bøker om Morgan Kane er blant de mest leste i Norge noensinne. I Den store boken om Morgan Kane kan du lese om historien bak serien, se omtaler av hver enkelt bok og ikke minst studere hvert enkelt omslag. Boken inkluderer også en oversikt over samtlige av novellene om Morgan Kane, oversikt over norske Kane-utgivelser og

registre over drepte revolvermenn, autentiske personer og en oversikt over alle Kanes kvinner ...” (<https://www.ark.no/>; lesedato 09.12.14)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>